

גלות וגאולה הרב מואיז נבון

ישעיהו פרק א (א) חֲזוֹן יִשְׁעִיָּהוּ בְּרֵאֲמוֹץ אֲשֶׁר חָזָה עַל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בַּיָּמִי עֲזָיָהוּ יוֹתֵם אֶחָז יְחֻזְקִיָּהוּ מַלְכֵי יְהוּדָה: ... (ז) אֲרָצְכֶם שְׂמִמָּה עֲרִיכֶם שְׂרָפוֹת אֵשׁ אֲדַמְתֶּכֶם לְנִגְדְכֶם זָרִים אֲכָלִים אֹתָהּ וְשְׂמִמָּה כְּמַהֲפַכֵּת זָרִים: ...
אלשיך (א:ז) ארצכם שממה וכו'. עוד זאת אעשה לכם שאתן ארצכם שממה וכו' **לעתיד**.

סוכה נב: אמר רב חנא בר אחא, אמרי בי רב: ארבעה מתחרט עליהן הקדוש ברוך הוא שבראם, ואלו הן: **גלות**, כשדים, וישמעאלים, ויצר הרע. **גלות** - דכתיב (ישעיהו נב) ועתה מה לי פה נאם ה' כי לקח עמי חנם וגו'...

שמואל א פרק טו, כט לֹא אָדָם הוּא לְהַנְחִים:

- שליליות הגלות -

רמח"ל, דרך ה', חלק ב' פרק ד'
ט. ואולם במעשיהם של ישראל תלה האדון, ברוך הוא, תיקון כל הבריאה ועילויה כמו שכתבתי, ושעבד כביכול את הנהגתו לפועלם, להאיר ולהשפיע או ליסתר ולהתעלם ח"ו על פי מעשיהם.

ר' צבי יהודה קוק – [התנאי המוקדם היסודי שמאפשר לעם ישראל לתפקד כעם הוא להיות בארצו].

זוהר וארא [דף כב עמוד א]

תא חזי כנסת ישראל הכי אקרי "רחל", כמא דאת אמר (ישעיה נ"ג) "וכרחל לפני גוזזיה נאלמה", אמאי "נאלמה" כאשר שולטין שאר עמין קלא אתפסק מינה והיא אתאלמת, ...

R. Berkovits, "On the Return to Jewish National Life", 1943

The great spiritual tragedy of the exile consists in the breach between Tora and life, for exile means the loss of a Jewish-controlled environment.... It is incorrect to speak, as it is often done among Jews, of the conflict between Judaism and modern life. For as yet there is no modern Jewish life [in 1943].

הטרגדיה הרוחנית הגדולה של הגלות היא הפרצה בין התורה לבין החיים, כי "גלות" פירושה: אובדן סביבה בשליטה יהודית.... אין זה נכון לדבר, כפי שנעשה לעתים קרובות בקרב יהודים, על העימות בין היהדות לבין החיים המודרניים. כי עד כה אין חיים יהודים מודרניים [בשנת 1943].

ישעיהו (מב:ו) ... **וְאַתְּנָד לְבָרִית עִם לְאוּר גּוֹיִם** : - והאור הוא התורה שתצא להם מציון (רד"ק).

~ נסיבות שהובילו לגלות ~

בית ראשון

יומא ט: מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני שלשה דברים שהיו בו: ע"ז, וג"ע, וש"ד.

ירמיהו (ט:יא) מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגדה **על מה אבדה הארץ** **נצתה כמדבר מפלי עבר**: ... **(טז:יא)** ואמרתי אליהם על אשר עזבו אבותיכם אותי נאם ה' ויילכו אחרי אלהים אחרים ויעבדום וישתחוו להם **ואתני עזבו ואת תורתני לא שמרו**:

איכה רבה (וילנא) פתיחתות ב

ר' הונא ור' ירמיה בשם ר' שמואל ברבי יצחק אמר: מצינו שויתר הקב"ה על עבודת כוכבים ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים ולא ויתר על מאסה של תורה שנאמר על מה אבדה הארץ, על עבודת כוכבים ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים אין כתיב כאן אלא על עזבם את תורתני, ר' הונא ור' ירמיה בשם ר' חייא בר אבא אמרי כתיב (ירמיה ט"ז) ואותי עזבו ואת תורתני לא שמרו, הלואי אותי עזבו ותורתני שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה היה מחזירן למוטב, רב הונא אמר למוד תורה אע"פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה...

בית שני

יומא ט:

מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב? **מפני שהיתה בו שנאת חנם**. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות: עבודה זרה, גילוי עריות, ושפיכות דמים.

גיטין נה: -נו.

אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב: (משלי כ"ח) "אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה"? [רש"י - דואג לראות הנולד שלא תארע תקלה בכך אם אעשה זאת].

[מתורגם] לעברית] היה אדם אחד, שהיה לו חבר ושמו קמצא, והיה לו שונא ושמו בר קמצא. עשה (אותו האיש) סעודה. אמר לשמשו: לך הבא לי את קמצא (ידידי). הלך (בטעות) והביא את בר קמצא (שהיה שונאו של אותו האיש). בא (אותו האיש לסעודה) ומצא את בר קמצא יושב. אמר לו (אותו האיש): הלוא אני ואתה שונאים. מה אתה עושה כאן? קום וצא! אמר לו (בר קמצא): הואיל וכבר באתי הנח לי, ואתן לך את דמי אכילתי ושתייתי. ענה לו: לא! אמר לו: אתן לך חצי מעלות הסעודה. ענה לו: לא! אמר לו: אתן לך את עלות הסעודה כולה. ענה לו: לא! אחזו בעל הסעודה בידו והוציאו. אמר (בר קמצא): כיוון שהיו חכמים בסעודה ולא מחו בבעל הסעודה, סימן שנוח להם המעשה. אלך ואלשין עליהם לקיסר. הלך ואמר לקיסר: מרדו בך היהודים! אמר לו (הקיסר): מי אמר? (הצג הוכחה). אמר לו: שלח להם (לחכמי היהודים) קורבן, וראה אם יקריבו אותו. שלח בידו עגל משובח. (במהלך הדרך) הטיל (בר קמצא) מום בניב השפתיים (של הקורבן), ויש אומרים בדוקין שבעין, מקום שעל פי דין ישראל נחשב כמום ואילו אצל הגויים אינו נחשב מום. חשבו חכמים שבמקדש להקריב (בכל זאת) את הקורבן, משום שלום המלכות. אמר להם רבי זכריה בן אבקולס: (אם נקריבו), יאמרו אנשים כי אנו מקריבים בעלי מומין על המזבח! חשבו להרוג [את בר קמצא] כדי שלא ילך וילשין. אמר להם רבי זכריה: אנשים יאמרו שמי שמטיל מומים בקורבן דינו מוות. אמר רבי יוחנן: ענוותנותו של רבי זכריה בן אבקולס החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו.

רש"י מסכת גיטין דף נו עמוד א

ענוותנותו - סבלנותו שסבל את זה ולא הרגו.

מהרש"א חידושי אגדות מסכת גיטין דף נו עמוד א

... ר' יוחנן שזה שלא נקרב קרבנו של מלכות ע"י ר' זכריה החריבה ביתנו ושרפה היכלנו כו'

ישעיהו א (ד) הוי גוי חטא עם כְּבֹד עֲוֹן ... [ר' הירש: מדינת היהודים חטאה... התעלמה מצדק ומשפט]

~ הפתרון המר ~

איכה רבה (וילנא) פרשה ד ד"ה [יד] כלה ה'

כתיב (תהלים ע"ט) "מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך", לא הוה קרא צריך למימר אלא "בכי לאסף", "נהי לאסף", "קינה לאסף", ומה אומר "מזמור לאסף", אלא משל למלך שעשה בית חופה לבנו וסיידה וכיידה וציירה ויצא בנו לתרבות רעה, מיד עלה המלך לחופה וקרע את הוילאות ושיבר את הקנים ונטל פדגוג שלו איבוב של קנים והיה מזמר, אמרו לו: המלך הפך חופתו של בנו ואתה יושב ומזמר! אמר להם: מזמר אני שהפך חופתו של בנו ולא שפך חמתו על בנו. כך אמרו לאסף: הקב"ה החריב היכל ומקדש ואתה יושב ומזמר! אמר להם מזמר אני ששפך הקב"ה חמתו על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל, הדא הוא דכתיב "ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה."

MN: We may understand that God did this in the hope that by lacking the thing they once had, the Jewish people would come to appreciate it and then repent.

דברים (כט:ל-ג)

ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת מה חרי האף הגדול הזה: ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבתם אשר פרת עמם בהוציאו אתם מארץ מצרים: ... ויתשם ה' מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל ארץ אחרת כיום הזה: ... והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלהיך שמה: ושבת עד ה' אלהיך ושמת בקלו ככל אשר אנכי מצוה היום ויבניד בכל לבבך ובכל נפשך: ושבת ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושבת מקל העמים אשר הפיצך ה' אלהיך שמה:

R. J. Berman (The Temple, pp.160-1)

For both Jeremiah and Ezekial, the exile was to be **rehabilitative** and temporary.

אור החיים במדבר פרק כד שאמרו ז"ל (דב"ר פ"ב) אם היו ישראל חוזרים בתשובה כמצטרך היו נגאלים מיד אפילו לא יעבור עליהם אלא יום אחד בגלות...

תלמוד ירושלמי (וילנא) יומא(א:א) אמרו כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו.

ישעיהו פרק א

... (כז) ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה:

רש"י ישעיהו פרק א פסוק כז

במשפט תפדה - ע"י שיהיו בה עושה משפט: תפדה - מעונותיה: ושביה - עושי תשובה שבתוכה ...